

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (серпень – вересень 2024 р.)

Резюме

У серпні – на початку вересня 2024 р. в умовах посилення руйнівних атак агресора на енергетичну інфраструктуру нашої країни, підтримка фінансової стійкості України здійснювалася завдяки застосуванню інструментів забезпечення роботи окремих секторів (монетарного, бюджетного, податкового), а також напрямів політики (боргової, валютної, курсової тощо).

- *Бюджетна політика.* Звітний період характеризувався активною роботою щодо формування проекту Державного бюджету України на 2025 рік, пошуком можливостей та виробленням спільної позиції між виконавчою та законодавчою гілками влади щодо внесення змін до Державного бюджету України на 2024 рік, виявлення джерел його наповнення та скорочення непродуктивних видатків, імплементації вимог законодавства ЄС у сфері публічних фінансів у законодавство України, подальшої оптимізації процесів виконання бюджетів.

- *У податковій та митній сферах* основними інструментами підтримки фінансової стійкості впродовж серпня – вересня стали: підготовка податкової реформи, євроінтеграційні зміни митного законодавства, запровадження митних пілг для підтримки енергетики, введення нової автоматизованої системи митного оформлення, отримання інноваційних технічних засобів митного контролю, а також передача конфіскованого майна на потреби оборони.

- *У борговій сфері* протягом звітного періоду успішно завершено процес реструктуризації державних облігацій та гарантованих державою єврооблігацій на суму 20,5 млрд дол. США, за результатами якого **істотно знижено ризик рефінансування**, що відповідає цілям програми МВФ щодо стійкості боргу. Процес реструктуризації, поряд з іншими виконаними Україною критеріями, позитивно вплинув на досягнення домовленості на рівні персоналу МВФ і української влади щодо П'ятого перегляду Програми EFF; ефективними були практика залучення зовнішньої бюджетної підтримки, зокрема у грантовій формі, а також додаткове залучення фінансів від продажу військових облігацій з розширенням їх переліку у додатку «Дія».

- *Грошово-кредитна сфера* характеризувалася передусім суттєвим зростанням обсягу міжнародних резервів країни та подальшим погіршенням інфляційної динаміки. Антикризисні заходи регулятора були спрямовані, зокрема, на вдосконалення чинних валютних обмежень і лімітів для бізнесу та населення, посилення боротьби з проявами тіньової економіки у сфері безготівкових розрахунків та зміцнення стійкості банківської системи завдяки вдосконаленню вимог щодо її капіталізації.

Бюджетна політика

Кабінет Міністрів України вніс на розгляд Верховної Ради України проєкт Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік», реєстраційний № 12000. Закон передбачає доходи у сумі 2336,3 млрд грн, видатки – 3938,2 млрд грн та дефіцит – 1640,6 млрд грн (19,4 % прогнозного ВВП, у 2024 р. – 20,6 % ВВП).

Проєкт бюджету–2025 побудовано на основі макропоказників: номінального ВВП у сумі 8466,3 млрд грн, реального приросту ВВП на 2,7 %, ІСЦ (Індекс споживчих цін) – 109,5 %, середньомісячної зарплати – 24389 грн, негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу – 40,7 млрд дол. США.

Довідково.

- *Податкові надходження* плануються у сумі 1983,6 млрд грн (+408,8 млрд грн до 2024 р.), з них найбільші обсяги складуть надходження від податку та збору на доходи фізичних осіб (458,3 млрд грн), податку на прибуток підприємств (205,5 млрд грн), акцизного податку з вироблених (139,4 млрд грн) та ввезених (147,2 млрд грн) підакцизних товарів (продукції), внутрішнього ПДВ з урахуванням бюджетного відшкодування (318,0 млрд грн), ПДВ із ввезених на митну територію товарів (593,8 млрд грн), ввізного мита (59,2 млрд грн), рентної плати (57,7 млрд грн) тощо.
- *Неподаткові надходження* складуть 249,35 млрд грн (+62,8 млрд грн до 2024 р.), з яких найбільшими статтями є надходження від дивідендів та чистого прибутку суб'єктів державного сектора економіки (66,1 млрд грн), прибутку Національного банку (63,9 млрд грн), власних надходжень бюджетних установ (57,3 млрд грн).
- *Офіційні трансферти* від ЄС та інших держав плануються у сумі 87,65 млрд грн (у 2024 р. лише 6,4 млрд грн).
- *Для забезпечення потреб сектора безпеки й оборони* планується виділити 2223 млрд грн (26,3 % прогнозного ВВП).
- *Для підтримки соціально незахищених громадян* планується виділити 419,2 млрд грн, зокрема 237,9 млрд грн спрямовується Пенсійному фонду (планується також індексація пенсій), 127,9 млрд грн – на допомогу малозабезпеченим сім'ям та особам у складних життєвих обставинах, 42,3 млрд грн – на виплату пільг і субсидій. При цьому, не передбачається зростання соціальних стандартів: мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум ураховані на рівні грудня 2024 р. Окрім того, для підтримки ветеранів планується виділити 5,8 млрд грн.
- *Для забезпечення охорони здоров'я* планується 210,7 млрд грн (зокрема за програмою надання медичних гарантій – 175 млрд грн), на освіту – 169,3 млрд грн (зокрема на освітню субвенцію – 103,2 млрд грн, або ж на рівні 2024 р.), на наукову і науково-технічну діяльність – 14,0 млрд грн, культуру – 9,6 млрд грн, молодь та спорт – 5,6 млрд грн.
- *Для стимулювання розвитку економіки* передбачаються кошти для: 1) фінансування Фонду розвитку підприємництва – 18 млрд грн для надання пільгових кредитів за Програмою «5-7-9 %» та 1,4 млрд грн – на гранти для бізнесу; 2) для Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації – 1,75 млрд грн та 1 млрд грн – на гуманітарне розмінування земель; 3) для підтримки вугільної галузі – 3,1 млрд грн; 4) майже 43 млрд грн складатимуть видатки Дорожнього фонду (однак, з них майже 24,4 млрд грн – погашення боргових зобов'язань); 5) сільське господарство та суміжні з ним галузі фінансуватимуться за

програмами підтримки фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції (4,7 млрд грн), здійснення заходів державного ветеринарно-санітарного контролю (майже 4 млрд грн), експлуатації державного водогосподарсько-меліоративного комплексу (1,25 млрд грн) тощо.

- Для фінансування публічних інвестиційних проєктів планується використати: надходження позик від іноземних держав та МФО (мікрофінансових організацій) (2025 р. – 59,2 млрд грн, 2026 р. – 17 млрд грн, 2027 р. – 30,3 млрд грн); компонент II у рамках Ukraine Facility (6,97 млрд євро); ресурс загального фонду Державного бюджету (25 млрд грн щороку); обсяги Дорожнього фонду, крім видатків, пов'язаних з утриманням автомобільних шляхів, та боргових зобов'язань Агентства відновлення. При цьому, як визначено в Пояснювальній записці, пропозиції щодо розподілу видатків у обсязі 25 млрд грн на підготовку та реалізацію публічних інвестиційних проєктів розглядатимуться на засіданні Стратегічної інвестиційної ради.

- Фінансовий ресурс місцевих бюджетів у 2025 р. планується на рівні 716,7 млрд грн, а обсяг міжбюджетних трансфертів, що надаються з Державного бюджету місцевим бюджетам – майже 217 млрд грн. Зокрема, додаткова дотація місцевим бюджетам складе 51,2 млрд грн (+17 млрд грн до 2024 р.).

- Державні запозичення плануються в обсязі 2325,7 млрд грн, зокрема внутрішні – 579,2 млрд грн та зовнішні – 1746,5 млрд грн. Погашення – 691,4 млрд грн, на що значно вплинуло проведена нещодавно реструктуризація зовнішнього боргу.

Водночас, проєкт бюджету-2025 має низку викликів, які матимуть вплив на його подальше доопрацювання, ухвалення та виконання:

- 1) високі безпекові ризики, пов'язані з проведенням воєнних дій, руйнацією інфраструктури, невизначеність щодо тривалості та інтенсивності воєнних дій;

- 2) ухвалення змін до Державного бюджету України на 2024 рік (реєстраційний № 11417) швидше за все виявлять, що дохідна та видаткова частки бюджету у 2025 р. виявляться нижчими, порівняно з 2024 р.;

- 3) замороження рівня соціальних стандартів на рівні 2024 р. (за окремим спеціальним винятком щодо підвищення рівня забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям на 5 %), що може спонукати до ініціатив з боку депутатського корпусу для їх перегляду;

- 4) існує потреба подальшого реформування соціальної сфери, освіти та науки, що дало б змогу при зниженні планового ресурсу досягти максимального результату, підвищення їх ефективності та раціоналізації бюджетних коштів; це стосується і стимулювання розвитку бізнесу;

- 5) нині обсяг державних запозичень, закладений до проєкту бюджету-2025, ще не в повному обсязі підтверджений міжнародними партнерами, що потребує подальшої роботи у цій сфері.

Виконання Державного бюджету України за 8 міс. 2024 р. За даними Казначейства, доходи Державного бюджету склали 1935,6 млрд грн (зокрема загального фонду – 1419,0 млрд грн). Порівняно з аналогічним періодом минулого року зафіксовано їх збільшення на 16,9 % (загального фонду +25,5 %). Касові видатки за цей період склали 2617,2 млрд грн, зокрема загального фонду – 2095,0 млрд грн, збільшившись відповідно на 10,1 % та 10,9 % порівняно з січнем – серпнем 2023 р.

Урегульовано окремі питання міжвідомчої координації боротьби із шахрайством з коштами Європейського Союзу. З цією метою [Постановою](#)

Кабінету Міністрів України від 06 вересня 2024 р. № 1031 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 р. № 43 і від 25 жовтня 2017 р. № 1110» унормовано питання організації роботи Держаудитслужби як Служби координації боротьби із шахрайством для організації взаємодії з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF – [фр. Office européen de lutte anti-fraude](#)), розширено її повноваження щодо розгляду звернень й надання роз'яснень з питань боротьби із шахрайством з коштами ЄС, сприяння проведенню адміністративних розслідувань (перевірок, інспектувань) OLAF, визначено механізм міжвідомчої взаємодії Держаудитслужби та державних органів тощо. Зазначені заходи підсилять контроль за коштами ЄС, що виділяються Україні, сприятимуть поліпшенню якості співпраці між Україною та ЄС і є черговим кроком у виконанні взятих Україною зобов'язань щодо імплементації законодавства для вступу до ЄС.

Продовжувалася робота щодо забезпечення виконання положень Державного бюджету України на 2024 рік.

1) 20 та 23 серпня 2024 р. затверджено розподіл додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, на 2024 рік у сумі майже 5,1 млрд грн на облаштування безпечних умов у закладах освіти, та у сумі 215,8 млн грн для придбання шкільних автобусів, й у сумі 345,3 млн грн для підтримки окремих територіальних громад.

2) 27 серпня 2024 р. ухвалено рішення про виділення коштів з рахунка, відкритого Міністерством освіти і науки в Національному банку. Кошти у сумі 175,4 млн грн виділено для надання субвенцій на задоволення потреб у забезпеченні безпечного освітнього середовища.

3) 6 вересня 2024 р. здійснено перерозподіл освітньої субвенції та збільшено резерв цієї субвенції на суму 37,7 млн грн.

4) 10 вересня 2024 р. унормовано питання та затверджено Порядок використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для швидкого відновлення України. Це стосуватиметься використання коштів у сумі 3,2 млрд грн, які спрямовуватимуться на будівництво та ремонт доріг, захист об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектора, будівництво магістральних водогонів.

5) 13 вересня 2024 р. уточнено окремі питання надання субвенції на будівництво та придбання житла для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, проведено розподіл субвенції на суму 563,3 млн грн.

Ухвалено рішення про виділення з резервного фонду: 24 млрд грн для здійснення заходів, пов'язаних зі зміцненням обороноздатності держави, для здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням виникненню надзвичайних ситуацій щодо забезпечення населення Львівської області (264,1 млн грн) та Бурштинської ТГ Івано-Франківської області (209,1 млн грн) послугами з теплопостачання, а Херсонської області – питною водою (107,3 млн грн), 21,5 млн грн – для покриття витрат об'єктів державної, комунальної та приватної власності, у будівлях яких у період воєнного стану на безоплатній основі розміщувалися ВПО.

Податкова та митна сфери

Підготовка податкової реформи. Проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30.08.2024 р. №11416-д передбачає підвищення податкового навантаження для наповнення бюджету. Основні новації стосуються військового збору, а саме:

- 1) підвищення ставки військового збору з 1,5 % до 5 %;
- 2) встановлення обов'язку сплати військового збору у розмірі 1 % від доходу платниками єдиного податку III групи;
- 3) встановлення військового збору для фізичних осіб-підприємців – платників єдиного податку I, II та IV групи на рівні 10 % розміру мінімальної заробітної плати.

Євроінтеграційні зміни митного законодавства. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» від 22.08.2024 р. № 3926-IX. Ухвалення Закону України № 3926-IX уможливить адаптацію вітчизняного бізнесу до оновлених правил у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснити «м'який» перехід від чинного до нового Митного кодексу України, який повністю ґрунтуватиметься на Митному кодексі ЄС.

Функціонування митних пільг для підтримки енергетики. Наприкінці липня набули чинності закони України № 3853-IX та № 3854-IX від 16.07.2024 р., які звільнили від оподаткування ввізним митом і ПДВ при ввезенні в Україну обладнання для генерації та зберігання електроенергії. За час дії законів станом на 05.09.2024 р. загальна вартість таких товарів, увезених в Україну, склала 7,08 млрд грн. При цьому пільг зі сплати митних платежів надано на суму 1,47 млрд грн. Найпоширенішими товарами, ввезеними зі звільненням від оподаткування, були акумулятори та електрогенераторні установки.

Впровадження нової автоматизованої системи митного оформлення. Держмитслужба 15.08.2024 р. успішно завершила впровадження нової автоматизованої системи митного оформлення в усіх автомобільних пунктах пропуску на українському державному кордоні. Такий важливий етап масштабної цифрової реформи митниці спрямований на оптимізацію процесів, спрощення процедур, економію часу та зниження витрат для бізнесу. Крім того, нова система забезпечує прискорення перетину кордону для громадян.

Отримання інноваційних технічних засобів митного контролю. За сприяння Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) на 12 пунктах пропуску на українському кордоні розподілять 20 портативних рентгенівських апаратів зі зворотним розсіюванням. Очікується, що застосування портативних сканерів пришвидшить процедуру огляду та перевірки транспортних засобів, попередить переміщення заборонених предметів і речовин через державний кордон нашої країни.

Передача конфіскованого майна на потреби оборони. З 24.02.2022 р., станом на 06.09.2024 р., Держмитслужба передала на потреби оборонців конфіскованих товарів та транспортних засобів на суму 611,3 млн грн. Найбільше було передано автомобілів (на 222,9 млн грн), майна військового призначення (на

74,8 млн грн), запчастин до авто (на 62,9 млн грн), тютюнових виробів (на 47,9 млн грн), комп'ютерної техніки (на 35,8 млн грн) тощо. Основними отримувачами товарів стали Міністерство оборони України (на 437,4 млн грн) та Міністерство внутрішніх справ (на 98 млн грн) (рис. 1).

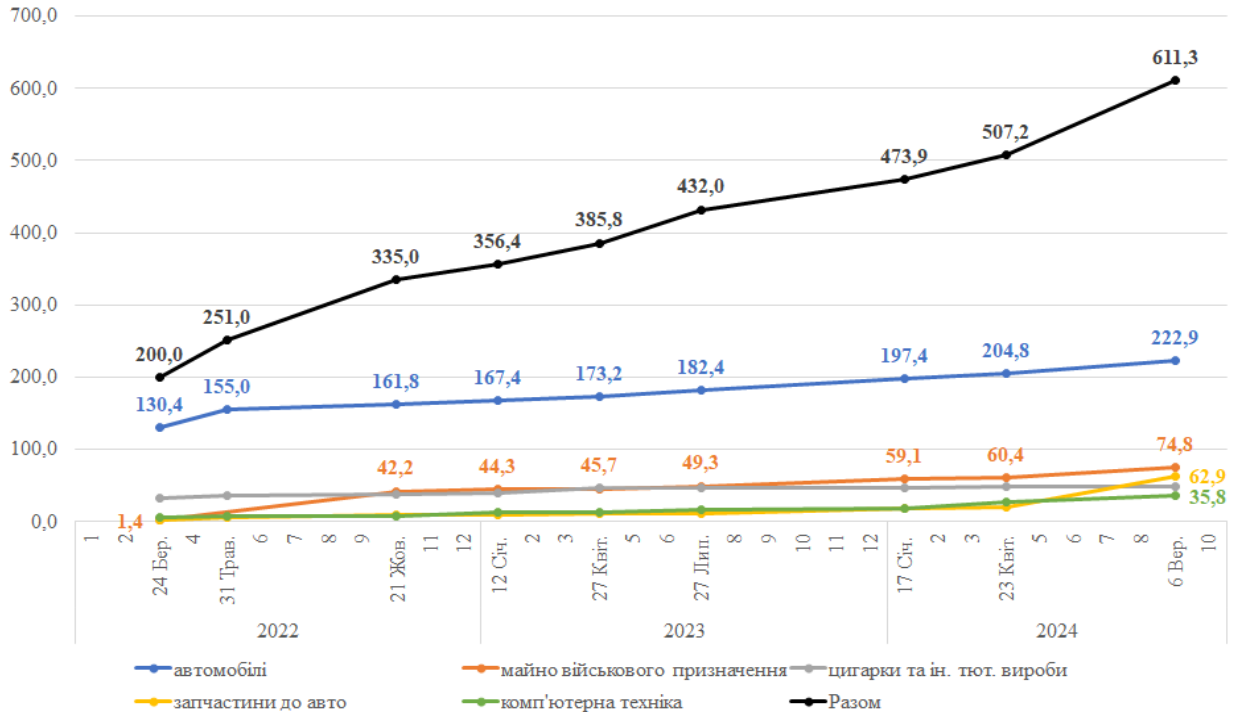

Рис. 1. Динаміка вартості майна, переданого Державною митною службою України на потреби оборони за основними видами майна в 2022–2024 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі новин та інфографіки Держмитслужби від 24.03, 31.05, 21.10.2022 р.; 12.01, 27.04, 27.07.2023 р. та 17.01, 23.04, 06.09.2024 р.

Боргова сфера

Отримання міжнародної допомоги залишається основним інструментом збереження фінансової стійкості України в умовах повномасштабної війни. За даними Мінфіну, у серпні 2024 р. Україна залучила близько 8,4 млрд дол. США зовнішнього фінансування, з яких 5,5 млрд дол. США (понад 65 %) – гранти, 2,9 млрд дол. США – пільгове фінансування. Кошти надійшли від: ЄС – перший регулярний транш у межах інструменту Ukraine Facility. Фінансування складається з пільгового кредиту – 2,9 млрд дол. США, гранту – 1,6 млрд дол. США; США – 3,9 млрд дол. США (грант) через проєкт Світового банку PEACE in Ukraine. Кошти спрямовуються на заробітну плату вчителям, співробітникам служб швидкого реагування (ДСНС), працівникам державних органів, першочергові соціальні видатки.

ОВДП продовжують становити одне з найбільших джерел фінансування Держбюджету. У серпні 2024 р., за даними Міністерства фінансів України, від випуску державних облігацій було залучено 29,1 млрд грн, з яких 6 млрд грн – військові облігації (для порівняння: у липні 2024 р. від випуску ОВДП було залучено 38 млрд грн, з яких 35,5 млрд грн – військові облігації; у червні 2024 р., відповідно, 55 млрд грн в еквіваленті, з яких 35,3 млрд грн – військові облігації). При цьому, протягом серпня зберігалася тенденція до збільшення попиту на ОВДП

серед громадян – станом на 02 вересня частка фізосіб сягнула 4 % з ОВДП, що перебувають в обігу (найбільша частка знаходиться у комерційних банків (43,7 %) та НБУ (40,3 %), частка юридичних осіб – 10,3 %. Частка нерезидентів складає 1,6 %, а територіальних громад – 0,04 %). [Залучені кошти спрямовуються на забезпечення фінансових потреб держави в умовах воєнного стану, зокрема на видатки сектора безпеки й оборони.](#)

Україна оголосила про успішне завершення реструктуризації державного комерційного боргу (державних єврооблігацій) на суму 20,5 млрд дол. США (проведення розрахунків за тринадцятьма серіями державних єврооблігацій та гарантованих державою єврооблігацій, випущених Укравтодором). Процес реструктуризації включав обмін тринадцяти серій державних єврооблігацій і однієї серії гарантованих державою єврооблігацій Укравтодору на суму близько 20,5 млрд дол. США (приблизно 24 млрд дол. США з урахуванням капіталізованих відсотків) на вісім нових серій єврооблігацій із номінальною вартістю 15,2 млрд дол. США, в результаті чого державний та гарантований державою борг скорочено на близько 9 млрд дол. США (номінальне зниження вартості боргу на 37 %; зниження чистої приведеної вартості боргу на близько 60 % при ставці дисконтування 14 %) при продовженні термінів його погашення.

Зазначена транзакція була здійснена з метою відновлення боргової стійкості, збереження макрофінансової стабільності та збільшення ресурсів Державного бюджету в умовах продовження російської військової агресії проти України. *Нині увага зосереджується на решті зовнішніх комерційних претензій у периметрі реструктуризації, разом із варрантами ВВП, які варто розглядати відповідно до стратегії програми щодо відновлення стійкості боргу.*

МВФ та українська влада досягли домовленості на рівні персоналу щодо п'ятого перегляду механізму розширеного фінансування (EFF). У прес-релізі МВФ від 10 серпня 2024 р. зазначається, що результати виконання програми МВФ з боку України залишаються високими, незважаючи на війну, з дотриманням усіх кількісних критеріїв ефективності на кінець червня 2024 р., а також структурного контрольного показника, призначеного для цього перегляду.

За умови схвалення виконавчою радою МВФ, Україна отримає доступ до близько 1,1 млрд дол. США (834,8 млн СПЗ).

Основні вимоги для наступних успішних переглядів програми МВФ стосуються:

- збільшення податкових надходжень у 2025 р. та надалі, щоб створити простір для критично важливих витрат, зберегти необхідні резерви та відновити фіскальну стабільність, що потребуватиме впровадження постійних заходів податкової політики та невинних зусиль із усунення існуючих можливостей для ухилення від сплати податків, поліпшення дотримання законодавства та боротьби з тіньовою економікою відповідно до Стратегії національних доходів (НСД);

- оновлення законодавства щодо реформування Митного кодексу у напрямі підтвердження центральної ролі Міністерства фінансів у нагляді за митницею, запровадження надійного процесу для вибору постійного керівника митниці, а також інших основних керівних ролей;

- грошово-кредитна політика в поєднанні з системою керованої гнучкості обмінного курсу має допомогти запобігти надмірній волатильності обмінного курсу та зняттю курсових та інфляційних очікувань; зважений та поетапний підхід

до валютної лібералізації має продовжуватись відповідно до стратегії Національного банку України (НБУ) та загального комплексу політичних заходів.

Грошово-кредитна сфера

Після 16-місячного циклу зниження (з 26,6 % р/р до 3,2 % р/р), споживча інфляція 4-й місяць поспіль демонструє поступове зростання. Індекс споживчих цін у річному обчисленні в серпні 2024 р. зріс до 7,5 % порівняно з 5,4 % у липні. У місячному вимірі (відносно липня) рівень споживчих цін зріс на 0,6 %. Найбільш негативною у серпні була динаміка адміністративно регульованих цін (13,7 % р/р), цін на послуги (10,5 % р/р), вартості пального (10,1 % р/р) та цін на оброблені продовольчі товари (7,4 % р/р). Натомість сирі продукти харчування подорожчали на 3,7 % р/р, а вартість непродовольчих товарів збільшилась лише на 1,9 % р/р. При цьому значна частка товарних позицій у серпні демонструвала суперечливу цінову динаміку – здешевлення відносно серпня минулого року та подорожчання відносно попереднього місяця. Зокрема, яйця (-20,2 % р/р та +7,1 % р/р відносно липня), соняшникова олія (-5,4 % р/р та +1,8 % р/р відносно липня), цукор (-1,7 % р/р та +2,3 % р/р відносно липня), м'ясо та м'ясопродукти (-0,7 % р/р та +1,2 % р/р відносно липня). Натомість окремі товарні позиції у серпні подешевшали одночасно в річному та місячному вимірі, зокрема одяг (-5,9 % р/р та -2,4 % р/р відносно липня) та взуття (-4,7 % р/р та -3,4 % р/р відносно липня). Наявна цінова динаміка відповідає поточному прогнозу регулятора, адже рівень цін на кінець 2024 р. у річному вимірі, за розрахунками НБУ, не повинен перевищити 8,5 % р/р.

Після 4-х місячного поступового скорочення обсяг міжнародних резервів країни зріс більше ніж на 5 млрд дол. США. Станом на 01.09.2024 р. міжнародні резерви України зросли до 42,3 млрд дол. США, що майже на 14 % більше за показник попереднього місяця. Основними чинниками позитивної динаміки резервів протягом серпня стали надходження від зовнішніх партнерів на загальну суму майже 8,5 млрд дол. США, зокрема 4,6 млрд дол. США від ЄС у межах інструменту Ukraine Facility та 3,9 млрд дол. США від Світового банку; інтервенції регулятора на міжбанківському валютному ринку (2,7 млрд дол. США) та виплати з погашення та обслуговування державного боргу (1,1 млрд дол. США, зокрема 0,4 млрд дол. США – Міжнародному валютному фонду). При цьому достатнім рівнем міжнародних резервів країни вважають валютний еквівалент очікуваного тримісячного імпорту, натомість п'ятимісячна вартість майбутнього імпорту характеризує поточний рівень резервів як оптимальний. Отже, поточний обсяг міжнародних резервів станом на 01.09.2024 р., що є валютним еквівалентом 5,4 місяців майбутнього імпорту, можна оцінити як «більше, ніж оптимальний».

Регулятор пом'якшив окремі валютні обмеження для юридичних осіб та водночас посилив заходи щодо протидії відпливу капіталу з боку фізичних осіб. Відповідною постановою Правління НБУ з 10.09.2024 р. бізнес отримав дозвіл на купівлю та переказ валюти для відшкодування викидів діоксиду вуглецю, що пов'язані з авіаційними перевезеннями (виключно державні підприємства); перекази за кордон, пов'язані з операціями, передбаченими договорами перестрашування, які укладені з ядерними страховими пулами; платежі у валюті резидентами-суб'єктами електронної комерції на користь нерезидентів, котрі купують товари українського виробництва, для сплати ПДВ у країнах ЄС; перекази з компенсації купонних платежів за єврооблігаціями (за рахунок уже наявної

власної валюти резидентів). Водночас було введено щомісячні ліміти для фізичних осіб на використання емітованих в Україні платіжних карток для придбання за кордоном ювелірних виробів, монет, марок, дорогоцінного каміння, годинників тощо (до 100 тис. грн) та операцій з ріелторами за кордоном (до 500 тис. грн).

З 01.10.2024 р. на термін 6 місяців уведено тимчасовий щомісячний ліміт на перекази «з картки на картку» на суму до 150 тис. грн. Ліміт діятиме виключно на «вихідні» перекази за всіма рахунками фізичної особи, що відкриті в одній банківській установі, на рахунки всіх інших фізичних осіб. Очікується, що даний захід сприятиме запобіганню використанню платіжної інфраструктури банків у протиправних цілях. При цьому даний ліміт не стосуватиметься рахунків волонтерів та фізичних осіб, що мають щомісячний дохід, який перевищує суму встановленого обмеження.

Довідково. «Дропи» – фізичні особи, які надають реквізити карткових рахунків для користування третіми особами за відшкодування. Дані рахунки використовуються як транзитні для переказу та відмивання тіньових грошей. Згідно з оцінками регулятора, щорічна сума операцій з використанням карток «дропів» становить близько 200 млрд грн. НБУ наголошує, що запроваджений ліміт є тимчасовим та має виключно антикризовий характер.

У серпні 2024 р. відбувся успішний перехід банківської системи на нову структуру капіталу, що передбачає 3 (замість 2) його складові: основний капітал 1-го рівня, додатковий капітал 1-го рівня та капітал 2-го рівня. Згідно зі звітними даними, станом на 01.09.2024 р., рівень достатності регулятивного капіталу банківської системи загалом становив 16,2 % при нормативному значенні не нижче 8,5 %; нормативи достатності капіталу 1-го рівня та основного капіталу 1-го рівня – 15,7 % при нормативному значенні не нижче 7,5 % та 5,625 % відповідно. При цьому всі банки без винятку виконують нормативні вимоги достатності капіталу, а банківська система загалом зберігає майже дворазовий запас капіталу всіх рівнів. Внесені зміни до структури капіталу банків разом із передбаченим перехідним періодом значно підвищили їхню спроможність нарощувати кредитування.